

**ULUSLARARASI
TARİHTE VE GÜNÜMÜZDE
BİLECİK VE ÇEVRESİ
SEMPOZYUMU**

**INTERNATIONAL SYMPOSIUM
BILECIK AND ITS SURROUNDING
IN THE PAST AND TODAY**

20-21 Kasım 2015-BİLECİK/TÜRKİYE

Editörler Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Abdulhalik BAKIR

Prof. Dr. Bülent YILMAZ

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ALTUNGÖK

ULUSLARARASI
TARİHTE VE GÜNÜMÜZDE
BİLECİK VE ÇEVRESİ SEMPOZYUMU
20-21 Kasım 2015
INTERNATIONAL SYMPOSIUM
BILECIK AND ITS SURROUNDING
IN THE PAST AND TODAY

20-21 November 2015

2017 Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yayınları

Bu kitabın her türlü basım, yayım ve telif hakları Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesine aittir. Bütün hakları saklıdır. Kitabın tümü ya da bölümü/bölmeleri Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesinin yazılı izni olmadan elektronik, mekanik ya da diğer yollarla basılamaz, çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.

Copyright 2017 by Bilecik Şeyh Edebali University.

All right reserved. No part of this book may be printed, reproduced or distributed by any electronic, optical, mechanical or other means without the written permission of Bilecik Şeyh Edebali University.

Yayıncı:

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Oğuz-Türkmen Araştırmaları
Uygulama ve Araştırma Merkezi

ISBN: 978-605-65623-2-7

Yayına Hazırlık:

Ahmet ALTUNGÖK

Basım Tarihi

Ağustos - 2017

**Uluslararası
Tarihte ve Günümüzde
Bilecik ve Çevresi
Sempozyumu**

INTERNATIONAL SYMPOSIUM
BILECIK AND ITS SURROUNDING
IN THE PAST AND TODAY

(20-21 Kasım 2015-BİLECİK)

Editörler Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Abdulhalik BAKIR

Prof. Dr. Bülent YILMAZ

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ALTUNGÖK

Bilecik - 2017

KURULUŞ DÖNEMİNİN BİLECİK YÖRESİ MANEVİ MİMARLARI (ŞEYH EDEBALI, DURSUN FAKİH VE KUMRAL ABDAL)

THE SPIRITUAL ARCHITECTS OF THE FOUNDING ERA OF THE OTTOMAN EMPIRE IN THE BILECIK REGION (ŞEYH EDEBALI, DURSUN FAKİH VE KUMRAL ABDAL)

*Mustafa BAŞ**

ÖZET

Osmanlı İmparatorluğunu kuran iradenin oluşmasında sufi dervişlerle din adamlarının büyük rolü olmuştur. Özellikle sufi dervişler kurdukları tekke ve zaviyelerle gerek Selçukluların gerekse Osmanlıların manevi temellerini oluşturmuşlardır. Bir taraftan Moğol akınları önünde kaçan kitleleri moral olarak eğiten bu insanlar, diğer taraftan tekke ve zaviyeleri ile sınır boylarında uç karakolları görevi görmüşlerdir. Yerleştikleri toprakları işleyen, sanat erbabı yetiştiren kurumları ile yeni topraklarda hayatın her alanına hakim olmuşlardır. Kurucu iradenin savaştan gücü olan Gaziyan-ı Rum, Abdalan-ı Rum, Bacıyan-ı Rum ve Ahiyan-ı Rum olarak adlandırılan alperen grupların yetişmesinde önemli rol üstlenmişlerdir. Kurdukları dergah ve zaviyelerle hem İslamlaşma sürecini hızlandırmış hem de bütün olumsuzluklara rağmen hayatın devamı için toplumu yönlendirmişlerdir. Bilecik yöresinde Osmanlı'nın kuruluş döneminde yörenin manevi mimarı olarak Şeyh Edebalı, Dursun Fakih ve Kumral Abdal öne çıkan isimler olarak rol üstlenmişlerdir. Osman Gazi'nin kayınpederi olan Şeyh Edebalı ve Kumral Abdal toplumun manevi eğitimi ile meşgul olurken, bacanağı olan Dursun Fakih ilmi özelliği ve fetvaları ile öne çıkmıştır. Kuruluş döneminde önemli rol üstlenen ve bu toprakların vatan olmasında yadsınamayacak katkıları bulunan bu üç isim, yaptıklarıyla adalet ve eşitlik temelinde bir devletin kurulmasını sağlamışlardır.

Anahtar Sözcükler: Osman Gazi, Dervişler, Zaviyeler, Edebalı, Kumral

* Doç. Dr. Bilecik Şeyh Edebalı Üniversitesi İslami İlimler Fak. Felsefe ve Din Bilimleri Bölüm Bşk.

Abdal, Selçuklular, Moğollar

ABSTRACT

Sufi dervishes and reverends had a big impact on the ‘founding volition’ of the Ottoman Empire. Especially Sufi dervishes have formed the spritual basis of both the Seljuks and the Ottomans through the dervish monasteries and zawayahs they opened. While providing psychological support to the people who’ve escaped from Mongolian invaders they also acted as patrols at borders via the monasteries and zawayahs. These establishments which encouraged tillage and raised craftsmen had become dominant in every aspect of life in the new lands. They played a big part in the bringing up of warrior (alperen) groups such as Gaziyan-ı Rum, Abdalan-ı Rum, Bacıyan-ı Rum and Ahiyan-ı Rum who were the belligerent power of the ‘founding volition’. The dervish monasteries and zawayahs they opened sped up the Islamification process as well as guiding the community through the challenges of the hard times. Sheikh Edebalı, Dursun Fakih and Kumral Abdal stood out as the spritual architects of the Bilecik region in the founding continuum of the Ottoman Empire. Kumral Abdal and Sheikh Edebalı, who was the father-in-law of Osman Gazi, dealt with the spritual training of the community while Dursun Fakih, who was the brother-in-law of Osman Gazi, became prominent with his scholarly specialities and fatwas. These three names who played a significant role in the founding continuum helped to make a country out of these lands on the basis of justice and equality.

Keywords : Osman Gazi, Dervishes, Zawayahs, Edebalı, Kumral Abdal, Seljuqs, Mongols

GİRİŞ

İnsanlığın var oluşundan beri var olan din, sosyal ve ferdi hayatın tanziminde rol oynadığı gibi medeniyetlerin kuruluşlarında da önemli rol oynamıştır. Yeryüzünde var olan bütün medeniyetlerin temelinde o medeniyeti oluşturan milletlerin dini algıları yatmaktadır. Osmanlı medeniyetini kuran iradenin oluşmasında da din adamları, özellikle de kuruluş dönemi öncesindeki karışık dönemde toplumun mayası ve harcı mesabesindeki sufi dervişlerin büyük rolü olmuştur. 1071 yılında Sultan Alparslan’ın Bizans ordusunu yendiği Malazgirt Meydan Muharebesi sonrasında Anadolu kapıları Türklere açılmış, ardından sürdürülen fetih faaliyetleri ile kısa süre içerisinde İzmit önlerine kadar olan topraklarda hakimiyet sağlanarak iskan çalışmaları başlatılmıştır. Bu iskan faaliyetleri ile Anadolu’ya dalga dalga gelen Türkmen grupları sınır boylarına yerleştirilerek buraların kontrol altına alınmaları sağlanmıştır.

Orta Asya’dan başlayarak Moğol akınlarının önünde sürüklenen Türkmen

boylarının gelişi bir taraftan iskan ve İslamlaşmayı sağlarken, diğer taraftan Moğol askerlerinin saldırı ve baskınları toplumsal çöküntü ve bunalımı tetiklemiştir. Moğolların zuhuru, doğudan batıya doğru büyük bir göç dalgasının etkeni olarak Anadolu'da her gruptan büyük sayıda Türk-İslam yoğunluğunun artmasını sağlamıştır. Onların önünden kaçan göçebe boyların dışında meskun hayat yaşayan birtakım köylüler ile zengin tüccarlar, fikir ve sanat adamları ve dervişler de Anadolu'da yerleşmişlerdir.¹ Bu dönemde Anadolu topraklarının Türkleşmesinde önemli pay sahibi olan bu insanlar arasında her zaman tarikatlar ve dervişler özel bir yere sahip olmuşlardır. Anadolu'daki İslamlaşmayı hızlandıran tekkeler, hayatın her alanını kapsayan zaviyeler şeklinde örgütlenmiş, buralarda vefat eden pek çok Türkmen Şeyhinin türbesi ziyaretgâh haline gelmiştir. Bu dervişler ve onların kurdukları tekke ve zaviyeler gerek Selçukluların, gerekse Osmanlıların manevi temellerini oluşturmuşlardır.²

Alp ve Eren isminin birleşiminden oluşan ve sınır boylarında fütuhatlarda bulunan ve yerleştirdikleri bölgeleri dönüştüren gazileri Aşıkpaşazade Garipname isimli eserinde Alperen olarak isimlendirmektedir. Alplik için yürekli, kuvvetli, gayretli olması başta olmak üzere savaşçıda bulunması gereken at, zırh, ok-yay, kılıç, süngü gibi aletlerle birlikte düşmanı dağıttığı destek kuvveti olan bir yârinin olması gibi dokuz şart saymaktadır. Nefsine hakim olması gereken kişiler olan Eren içinde veli ruhlu, riyazet ehli, her konuda yeterli, gönlü Allah aşkıyla dolu, mütevekkil, şeriatı bilen ve yaşayan, ehli ilim, himmet sahibi ve daima bir yoldaşı olan kişi olarak dokuz şart saymaktadır. Bu on sekiz şartı taşıyanı da Alperen olarak isimlendirmektedir.³ Tevarih-i Ali Osman isimli eserinde de alperenleri Gaziyan-ı Rum, Abdalan-ı Rum, Bacıyan-ı Rum ve Ahiyan-ı Rum olarak dört sınıfa ayırmaktadır.⁴ Fuat Köprülü bu isimlendirmelerle ilgili olarak Osmanlı Devletinin Kuruluşu isimli çalışmasında değerlendirmeler yaparak, isimlendirmelerin tarihi kökenleri ile ilgili yorumlarda bulunmaktadır.⁵

Anadolu Gazileri diyebileceğimiz Gaziyan-ı Rum'dan uç bölgelerde ve ileri saflarda savaşan mücahitler anlaşılmaktadır. Abdalan-ı Rum ise Abdal ve Baba isimleri taşıyan, Türkmen boyları arasında telkinlerde bulunan, genellikle de Osmanlı Padişahları ile hemen her savaşa katılan delişmen tabiatlı ve garip tavırlı kişiler olarak bilinmektedir. Bacıyan-ı Rum olarak bilinen kadın teşkilatı hakkında eski kaynaklarda çok bilgi bulunmamakla birlikte Ahi Evran Velinin eşi Fatma Hanım tarafından kurulan ve Ahiliğin kadın kolları olarak faaliyet gösteren bir grup olduğu bilinmektedir.⁶ Fatma Hanımın Kayseri Moğollar tarafından muhasara edildiğinde

¹ Bkz. Fuat Köprülü, Osmanlı Devletinin Kuruluşu, Ankara, 1991, TTK Yay. 64

² Bkz. Osman Turan, Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi, İstanbul 1979, 519

³ Bkz. Aşıkpaşazade, Garipname (Haz. Kemal Yavuz), İstanbul 2000, 430-436

⁴ Aşıkpaşazade, Osmanlıların Tarihi (Haz. Kemal Yavuz, M.A. Yekta Saraç), İstanbul, 2003, 571

⁵ Bkz. Köprülü, 85-102

⁶ Bkz. Ömer Lütfi Barkan, Kolonizatör Türk Dervişleri, İstanbul Trsz. Hamle Yay. 11 ; Muhammed

yanındaki genç kızlarla birlikte savunma hatlarında yer aldığı, sonrasında da çok sayıda genç kızla birlikte de Moğollara esir düştüğü 14 yıl kadar esaret hayatı yaşadığı kaynaklarda yer almaktadır.⁷

Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında en büyük katkıları bulunan zümrelerden bir diğeri, aynı zamanda esnaf ve ticaret hayatını da kontrolleri altında bulunduran Ahiyan-ı Rum olarak anılan Ahi birlikleridir. Kamus'ülAlam'da Ahiler; “Selçuklu Devletinin son zamanlarında ortaya çıkmış bir gruptur. Esasları tasavvuf yolundan olup aralarında bir başkan bulunmaktadır. İnsani kardeşlik ilkelerine uygun hareket ederek birbirlerine, genelde de kendi gruplarından olan kimselerle dayanışmayı birinci görev sayarlar...” şeklinde tarif edilmektedir.⁸Bu teşkilat debbağ esnafının piri olarak kabul edilen, asıl adı Şeyh Nasîrüddin Mahmûd Ahî Evran b. Abbas olan Ahî Evran (Evren) tarafından kurulmuştur. “Gök, kâinat” ve “Yılan, ejderha” anlamlarına gelen Evran ismi ile ilgili olarak efsanevi anlatımlar bulunmaktadır. Asya içlerinden Anadolu'ya gelen mutasavvıflardan biri olan Ahî Evran'ın, Denizli, Konya ve Kayseri'de da ikamet ettikten sonra birçok şehir ve kasabayı gezerek bir esnaf teşkilatı olan Ahîliğin kuruluşunu ve yayılışını sağlayan kimse olduğu bilinmektedir. Son olarak Kırşehir'e yerleşerek, ölümüne kadar burada kalmıştır. Halen Türbesi burada bulunmaktadır.⁹

Ömer Lütfi Barkan “İstila Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri Ve Zaviyeler” isimli çalışmasında Ahilerin esnaf teşkilatı oldukları gibi, aynı zamanda sınır boylarında kurdukları zaviyelerle toprağı işleyen, orduya asker sağlayan, şehirleri ve kaleleri muhafaza eden birlikler olarak zikretmektedir. Ahiler, yalnız bazı büyük şehirlerde ve zenginler muhitinde değil, uç beyliklerindeki köylerde de şubeleri bulunan birlikler olarak yürüttükleri faaliyetlerinin Osmanlı imparatorluğunun kurulmasında büyük rol oynadığı bilinmektedir. Kaynaklar, Osman Gazi'nin kayın pederi Şeyh Edebalı ile silâh arkadaşlarından birçoğunun, Orhan Gazi'nin kardeşi Alâeddin'in de Ahi olduklarını, ilk piyade askerî üniformasının Ahi üniforması ve Yeniçeriler için Ahi başlığının kabul edildiğini bildirmektedirler. Ahi olmak için bir meslek ya da sanat sahibi olma zorunluluğu bulunmamakta, zaviyelere işçi ve çıraklardan başka, öğretmenler, müderrisler, kadılar, hatipler, vaizler, emirler, yani bölgenin saygılı ve ulu kişileri devam etmekteydiler.¹⁰

Ahi örgütünün Anadolu'da yerleştirilip yaygınlaştırılmasıyla, göçebelikten yerleşik hayata geçiş, şehirleşme hızlanmış,13. yüzyılın ikinci yarısı başlarına dek büyük çoğunlukla, Türk olmayan yerli halkın elinde ve tekelinde bulunan sanat ve

Kemaloğlu, “XI-XII. Yüzyıl Türkiye Selçuklu Devletinde Sosyal Zümreler” Gümüşhane Üni. Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, Sayı 4, Haziran 2011, 147-152

⁷ Bkz. Mikail Bayram, Fatma Bacı ve Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları Teşkilatı), İstanbul 2008, 48

⁸ Şemsettin Sami, Kamus'ülAlam, İstanbul 1306, II/806

⁹Bkz. İlhan Şahin, Ahi Evren, TDVİA, İstanbul 1988, I/529-530

¹⁰ Bkz. Barkan, 12

ticaret hayatına Türkler de sahip olmaya, katılmaya ona canlılık vermeye başlamışlardır. Türk esnaf ve sanatkarları, aralarında sağladıkları karşılıklı dayanışma ve güven sayesinde, bölgede imtiyazlı bir duruma geçerek, yavaş yavaş şehir ekonomisinde söz sahibi olmaya başlamışlardır.¹¹ İbn Batuta, seyahatnamesinde Ahiler hakkında bilgi verirken; “onların Anadolu’ya yerleşmiş bulunan Türkmenlerin yaşadıkları her yerde, şehir, kasaba ve köylerde bulduklarını, gelen yabancıları karşılama, onlarla ilgilenme, yiyeceklerini, içeceklerini, yatacak yerlerini sağlama, ihtiyaçlarını giderme, onları uğursuz ve saldırganların ellerinden kurtarma, toplum düzenini bozanları yola getirme görevleri üstlendiklerini belirtmektedir.”¹²

Ahiler yapılan fetihlerin başarıya ulaşması için Osmanlı ordularına yalnız teşkilatlı ve imanlı savaşıcı temini ile değil, dini ve sosyal alanlardaki çalışmalarıyla da halk kütelleri arasında bir maya görevi görerek, kurulmakta olan devletin sosyal bünyesinde ve siyasî oluşumunda yenilikler yapmaya uygun kaynaşmayı sağlamışlardır. Bu aktiviteleri ile gerek Anadolu’da gerekse Rumeli’nde toplumun dönüşmesi ve İslamlaşmasında etkin rol oynamışlardır.

Özellikle sınır boylarında ve dağ başlarında boş ve çorak arazileri işlemek için yerleşen ve köyler tesis eden muhacirlerin en büyük destekçileri de bu dervişler olmuşlardır. Bir taraftan Hıristiyan nüfusun yoğun olduğu bölgelerde kurdukları tekke ve zaviyelerle İslam’ın hoşgörüsünü çevresindekilere yaşayarak sergileyen bu dervişler, diğer taraftan pek çoğu boş toprak bulmak ve kendilerine yer ve yurt edinmek için gelip yeni açılan Rum memleketlerine yerleşen muhacirler tarafından oluşturulan köylere kurdukları zaviyelerle, bir çeşit güvenliği sağlayan Jandarma karakolları gibi bir işlev görmüşlerdir.¹³ Bu zaviyeler aynı zamanda lüzumlu ve tenha yerlerde mamur bir konaklama hizmeti vermişler, büyük olanları da imaret ve kervansaray gibi kullanılmışlardır. Zaviye şeyhleri de gerek zaviyenin, gerekse civarın emniyetinden de sorumlu kimseler olmuştur.¹⁴

Osman Turan bu istila döneminde gerçek mutasavvıfların varlığına rağmen bazı yörelerde tasavvufun, teslimiyetçi bir anlayışa bürünerek meskenet haline girdiğini ve hayatı felce uğrattığına dikkat çekmektedir. Anadolu’nun uç bölgelerine gelip yerleşen Türkmen boylarının Bizans’a karşı fetihlere girişmesi ve başarılar elde etmesi üzerine de, ferdi mücadele anlayışına bürünmüş olan tasavvufun da İslam Cihadına dönüştüğünü, ümitsizliğin yerini de hayatiyet ve milli mücadelenin aldığını belirtmektedir. Bunun en güzel örneği olarak da Osmanlı Devletinin kuruluşunu vermekte, Osmanlı Devletinin kuruluşu ve yükselişinde tarikatlar, şeyhler, veliler,

¹¹ Bkz. Abdullah Kaya, “Anadolu’nun Türk ve İslâm Yurdu Haline Gelmesinde Ahilerin Rolü ve Önemi”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, cilt 7, sayı 29, 553-554

¹² Ebu Abdullah Muhammed İbn Battuta et-Tanci, *İbni Battuta Seychatnamesi* (çev.A. Sait Aykut), İstanbul 2000, YKY

¹³ Bkz. Barkan, 41

¹⁴ Barkan, 49

babalar ve dervişlerin birinci derecede rol aldığını, Osman Gazi ve haleflerinin çevresinin din adamları ve Türkmen babaları ve velilerle dolduğunu tarihi kaynakların naklettiğini zikretmektedir.¹⁵

Moğol İstilasası döneminde manevi buhran içerisinde olan Anadolu'da Ahi Evren dışında Mevlana Celalettin-i Rumi, Taptuk Emre, Hacı Bektaş-ı Veli, Yunus Emre gibi burada isimlerini saymakla yetineceğimiz manevi önderler toplumun kaynaşmasında maya görevi görmüşlerdir. Yunus Emre, yaşadığı dönemde yukarıda ismi zikredilen diğer Anadolu Erenleri, gibi ilim ve irfan kutuplarıyla birlikte Allah sevgisini, aşk ve güzel ahlakla ilgili düşüncelerini, her türlü batıl inanca karşı, İslam tasavvufunu işlediği şiirlerinde dillendirerek Türk-İslam birliğinin oluşmasında önemli vazifeler yapmıştır. Halk üzerinde bıraktığı bu olumlu ve etkili şöhreti sebebiyle herkes tarafından sahiplenilmiş, bu sebeple Anadolu'da birçok yerde mezarı olduğuna inanılmıştır.

Bu kişiler oluşturdukları dergah ve zaviyelerle hem İslamlaşma sürecini hızlandırmış, hem de bütün olumsuzluklara rağmen süre gelen hayatın devamı için toplumu yönlendirmişlerdir. Batıya doğru akın ve fetih aktivitelerinde birer mümessil ve öncü gibi davranmışlardır. Bu gün birçok köy ve yerleşim merkezlerine isimleri verilen, elinin emeği ve alınının teri ile dağ başlarında yer açıp yerleşen, bağ ve bahçe yetiştiren dervişler batıya doğru Türk akını ile beraber ilerlerken benzerlerini doğuran zaviyelerdeki siyasî nüfuzlarını destekledikleri sultanların hizmetinde kullanmışlardır.¹⁶ Zaviyelerinde bu sultanları kabul etmiş, dünyevi arzularından müstağni olarak onlara nasihatler vermişlerdir. Orhan Gazi döneminde yaşayan ve kendisine zaviye için arazi tahsis edilmiş Geyikli Baba bunlara güzel bir örnektir. Osmanlı Tarihlerinde bu görüşme şöyle yer aşmaktadır; “Çünkü Orhan Bursaya geldi, Bursa'da bir imaret yapıp dervişleri teftiş etmeye başladı. İyegöl yöresinde Keşişdağı arasında bir nice dervişler gelip karar tutmuşlar idi. Amma içlerinde bir derviş var idi. Varur dağda geyicüklerle yürür idi. Turgut Alp ol vakit ana muhabbet etmiş idi, Dâyima munile musahabet eder idi. Turgut Alp ol vakit gayet pîr olmuş idi. Orhan'ın dervişleri teftiş ettigün işidib âdam gönderip eyitti: “Benim köylerim dairesinde bir nice dervişler gelüb tavattun itmışlerdir. İçlerinde bir derviş vardır, geyicükler ile musahabet eder. Hiç geyicükler andan kaçmazlar. Hayli mübarek kişidir.” Orhan eyitti: “Kimün müridlerindendir, sorun” deyip gelip kendiden istıfsar ettiler. Derviş eyitti: “Baba İlyas müridiyin ve Seyyid Ebül Vefa tarikindeyin” dedi. Gelip Orhan'a dediler. “Varın dervişi getirin” dedi. Dervişi da'vet ettiler gelmedi ve dahi eyitti ki; “Zinhar ol Han bunda gelib beni günaha koymasın.” Bu haberi Orhan'a dediler. Adam gönderip eyitti: “Bizim hazret ile buluşmak elbette maksudumuzdur, niçin gelmez, ya bizi varmağa komaz.? Derviş cevap verdi ki: “Dervişler gözcü olur duâ vaktin gözetip varurlar. İnşa-Allah vaktinde hazretine

¹⁵ Bkz. Osman Turan, 357

¹⁶ Bkz. Barkan, 16

varıp dua edevüz” deyüp, bunun üzerine bir kaç gün geçip. bir gün ol derviş bir Kavak ağacın omuzuna götürüp getirip Bursa hisarında havlu kapısının iç yanında bu kavağı dikmeğe başladı. Orhan’a haber verdilerki ol derviş gelip bir kavak ağacı getirmiş dikeyorur. Orhan gelip gördü ki, ağacı tamam dikmiş. Orhan dahi sormadın derviş haber verdi ki , “bizim teberrükümüz oldukçadır. Amma dervişlerin duası sana ve senin nesline makbuldür” deyib hemandem duâ etti ve durmayub yine dönüp gitti. Ol kavak ağacından şimdi dahi eser vardır. Saray kapusunun içyanında, gayette yoğun, büyük ağaç olmuştur. Padişahlar olağaca timar edip kurusunu giderirler.

Sonra Orhan ol dervişin mekânına varıp eyitti: “Bu İyNEGöl yöresi dede senin olsun” Derviş eyitti: Ey Han!Bu mülkü ve malı Huda ehline verir, biz bunların ehli değiliz. Mülkü sizin gibi padişahlara ve mâl dahi muamele ehline verir.”Orhan ibram edip eyitti: “Derviş sözümü kabul eyle.”Derviş eyitti. “Sözün sınmasın. Şol karşıda duran depecikden beri yerceğiz dervişlerin havlusunu olsun.”Orhan kabul edip dervişin yine hayır duâsın alıp gitti. Sonra ol derviş vefat edicek Orhan üzerine türbe yapub yanına bir tekye ve cami dahi yaptı. Şimdiki halde anda beş vakitte duâ olunup ihya olunmuştur. Geyikli Baba zaviyesi derler.¹⁷

Orhan Gazi ile Geyikli Baba arasındaki bağlantı, kuruluş döneminde babası Osman Gazi ile Şeyh Edebalı, Dursun Fakih ve Kumral Abdal arasında var olan ilişkilerle benzerlik göstermektedir. Bilecik yöresinde devletin kuruluşu döneminde manevi katkıda bulunan bu isimler yaptıkları ile tarih sayfalarında ve insanların zihinlerinde hak ettikleri yeri almışlardır.

Şeyh Edebalı (ö. 1326); Karaman’da dünyaya gelen Şeyh Edebâli’nin asıl ismi adı kaynaklarda zikredilmemektedir. Amasya Tarihi isimli eserde İmaduddin Mustafa b. İbrahim b. İnac el-Kırşehirli¹⁸ olarak zikredilmekte ise de bir kaynak verilmemektedir. Bu eserde ve başka eserlerle Edebâli, Atabâli olarak geçerken bazen de bu isimlerin kısaltılmışı şeklinde Ede-şeyh olarak geçmektedir. Ebü’l-Vefâ el-Bağdâdî’ye nisbet edilen Vefaiyye tarikatına mensup olduğu zikredilen Edebâli, ilk tahsilini Karaman’da yapmış, Hanefi fakihî Necmeddin ez-Zahidi’ninoğrencisi olmuştur. Daha sonra Şam’a giderek burada Sadreddin Süleyman b. Ebü’l-İzz ve Cemâleddin el-Hasîrî gibi devrinin tanınmış âlimlerinden ilim tahsilinde bulunmuştur. Şam’dan ülkesine dönünce tamamen tasavvufa yönelmiş, Bilecik’te bir zaviye kurarak halkı bilgilendirmeye ve irşad etmeye başlamıştır.¹⁹

Vakıflar kayıtlarına göre Osman Gazi ve Orhan Gazi tarafından hem Bilecik, hem de Söğüt nahiyesinde zaviyeye köy, araziler ve gelir getirici mekanlar vakfedildiği, mutasarrıflarının kimler olduğu kaydedilmektedir. Daha sonra ki

¹⁷ Mevlana Mehmet Neşri, Cihannuma(Haz. Necdet Öztürk), İstanbul 2008, 72-74; Krş. Osmanogullarının Tarihi, 104-105

¹⁸Abdizade Hüseyin Hüsametdin, Amasya Tarihi I-IV, İstanbul 1322-1329, II/429

¹⁹ Kamil Şahin, “Edebalı” TDVİA İstanbul 1994, X/393-394

dönemlerde de Bilecik ve Söğüt havalisinde yine köylerin ve mekanların Edebali Zaviyesine daha sonra tahta geçen padişahlar tarafından vakfedildiği görülmektedir.²⁰

Aşıkpaşazade onun hakkında tarihinde şöyle bilgi vermektedir; “..Kendilerinin aralarında bir sevgili şeyhin bulunduğunu gördü. Onun pek çok kerameti görülmüştü ve bütün halk ona candan gönülden bağlı idiler. O dervişti, ancak bu, içinde saklıydı. Dünyalığı, malı, davarı pek çok idi. Dervişlere mahsus çerağ ve alem sahibiydi .. Hiçbir zaman konuğu eksik olmaz, gelenden gidenden evi boş kalmazdı. Osman Gazi de bu yüce insana zaman zaman gelir misafir olurdu. Osman Gazi uyuyunca düşünde bu yüce kişinin koynundan bir ayın doğarak geldiğini ve kendi koynuna girdiğini gördü. Bu ay Osman Gazi'nin koynuna girdiği anda göbeğinden bir ağaç biter, gölgesi bütün alemleri kaplar ve gölgesinin altında dağlar meydana gelir ve bu dağların dibinden sular çıkar. Bu çıkan sulardan kimileri içer, kimileri de bahçeler sular ve çeşmeler akıtır. Sonra uykudan uyandı, gelip Şeyh'e haber verdi. Şeyh, "Oğul Osman Gazi, sana müjdeler olsun, yüce Tanrı sana ve nesline padişahlık verdi, kutlu olsun. Ayrıca benim kızım Malhun, senin eşin olacak." dedi ve o anda nikahlayıp kızını Osman Gazi'ye verdi. Osman Gazi'nin düşünüyoran Şeyh Edebali, padişahlığı ona ve soyuna müjdeledi....Edebali yüz yirmi beş yaşına kadar yaşadı. Biri gençliğinde, biri de ihtiyarlığında iki hanım aldı. Önceki hanımından olan kızını Osman'a verdi. İhtiyarlığında aldığı hanım Taceddin-i Kürdi'nin kızı idi. Hayreddin bacanak oldu. Bu hikayeyi Sultan Murad'ın babası Sultan Mehmed zamanında Edebali oğlu Mahmud Paşa'dan işittim. Mahmud Paşa yüz yaşından fazla yaşamış idi.²¹

Neşri Tarihinde de Aşıkpaşazade tarihinde verilen bilgilere yakın bilgiler verilmektedir. Toplum içerisinde kemalat ve kerameti ile tanınan, halkın güvendiği bir kişi olan, zengin olmakla birlikte sade bir hayat yaşayan, yapmış olduğu zaviyesine gelen ve misafir olanlara hizmet eden biri olarak anlatılmaktadır.²²Oruçbey Tarihinde ise Neşri ve Aşıkpaşazade'de dile getirilen rüya olayının Ertuğrul Gazi tarafından görüldüğü belirtilerek Şeyh Edebali'nin Konya'da Sultan Alaattin'in de itibar ettiği, rüyaları tabir edebilen kemalat sahibi, keramet ehli zengin ve tanınan bir kimse olduğu yer almaktadır.²³

Edebali mutasavvıf olması yanında ilk Osmanlı kadısı ve müftüsüdür. Yaşadığı dönemdeki bir çok alimlerle görüşmüş, onlardan ders almış ve kendisi de çok sayıda talebe yetiştirmiştir. Vefatından sonra öğrencilerinden damadı Dursun Fakih, Osmanlı Devleti'nin ikinci müftüsü ve kadısı olmuştur²⁴Bursa da kadılık

²⁰ Bkz. Vedat Turgut, Osmanlı Devletinin Kuruluş Coğrafyasında Vakıflar ve Şehirleşme (16. Yy. Bilecik ve Çevresi), Bilecik, 2015, 100, 119, 180, 237,

²¹Osmanoğullarının Tarihi, 57-59

²² Bkz. Neşri, 37

²³ Bkz. Edirneli Oruç Bey, Oruçbey Tarihi (sad. Nihal Atsız, İstanbul 1972, 24-25

²⁴Kamil Şahin, X/394

yapan Şemsettin Ahmet'in Edebalı'nın oğlu, vezirlik görevinde bulunan Nizamüddin Ahmet Paşa'nın ise torunu olduğunu belirten Hüseyin Hüsamettin, Osmanlı'nın son dönemlerinde Kadı'ul-Kudat olarak görev yapan Muslihiddin b. İsa'nın ve Sinan paşa olarak tanınan Veziriazamlardan olan Sinanüddin Yusuf Paşa'nın da onun torunlarından olduğunu kaydetmektedir.²⁵

Şeyh Edebâli'den günümüze intikal eden en önemli şeylerden biri anonim olarak da günümüze intikal eden Osman Gazi'ye nasihatidir. Osmanlı tarihçisi Cenabî'nin "Cenabî Tarihi" adıyla da bilinen "el-Hâfilü'l-Vâsit ve Aylemü'z-Zâhirü'l-Muhî" adlı eserinin bir nüshasında kayıtlı olan bu nasihatten dikkat çekenleri şunlardır;

Oğul;“İnsanlar vardır, şafak vaktinde doğar, gün batarken ölürler. Unutma ki dünya sandığın kadar büyük değildir. Dünyayı bize büyük gösteren bizim küçüklüğümüzdür. Hırslımız, bencillliğimiz...

Bu yolda nazarımızı sonsuzluğa dikip; büyük yürümek ve büyük ölmek gerek. Bu yolda hırs, diken; benlik ve kibir, engeldir oğul. Sakın ha kendine takılmayasın ve kendinde boğulmayasın. Teklik sadece Allah'a mahsustur, tek başına karara durup hoyrat dünyanın dayanılmaz ağırlığını kaldırmayasın. İşlerini ehil kişilere danışarak tutasın, danışırsan yol alırsın, danışmasan yolda takılıp kalırsın oğul.

Güçlüsün, akıllısın, söz sahibisin; ama bunları nerede, nasıl kullanacağını bilemezsen, sabah rüzgarında savrulup gidersin...Aklını kullanıp dünyadayken cennetin kapılarını aralayasın oğul... Öfken ve benliğin bir olup aklını yener! Daima sabırlı, sebatlı ve iradene sahip olasın, azminden dönmeyesin. Çıktığın yolu, taşıyacağın yükü iyi bil, her işin gereğini vaktinde yap!

Vazifen çetin, yükün ağırdır oğul. Hizmette önde, ücrette geride olasın. Vazifenin en ağırına talip olmaktan kaçınmayasın. Vazifenin ağırlığı Yaratan'ın kullarına ihsanıdır.

Açık sözlü ol! Her sözü üstüne alma! Gördüğünü söyleme, bildiğini bilme, sözünü unutma, sözü söz olsun diye söyleme.

Ananı, atanı say; bereket büyüklerle beraberdir!

Sevildiğin yere sıkça gidip gelme, muhabbetin kalkar, itibarın kalmaz. Düşmanını çoğaltma, haklı olduğunda kavgadan korkma! Bilesin ki; atın iyisine doru, yiğidin iyisine deli derler!

İyiliğe kötülük, şer kişinin kârı, iyiliğe iyilik her kişinin kârı,kötülüğe iyilik de, er kişinin kârıymış oğul.²⁶

²⁵ Bkz. Amasya Tarihi, II/429

²⁶https://tr.wikisource.org/wiki/%C5%9Eeyh_Edeb%C3%A2li%27nin_Osman_Gazi%27ye_Nasihati

Her biri Kur'an ayetleri ve hadislere dayanan bu öğütler, bu zatların hem eğitimde vermeye çalıştıkları ahlaki ilkeleri niceliğini, hem de devlet adamının tebası ve yakınları ile arasındaki ilişkilerin nasıl olması gerektiğini ortay koyması açısından güncelliğini ve tazeliğini hala korumaktadır.

Dursun Fakih (ö. 726/1326'dan sonra); Kaynaklarda hakkında çok fazla malumat bulunmayan Dursun Fakih, Karamanlı olup Şeyh Edebalı'nın (o. 726/1326) damadı ve Osman Gazi'nin bacanağıdır. Şeyh Edebalı'den tefsir, hadis ve fıkıh okumuş, ona mürit olarak yanında manevi eğitimini tamamlamıştır.²⁷ İlk Osmanlı kroniklerinde Dursun Fakih'in nereli olduğuna dair kayıt bulunmamakla birlikte XVI. yüzyılın ortalarında yazılmış olan Taşköprizade'nin Şakâyîku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâ'î'd-Devletî'l-Osmâniyye isimli eserinde "Bilâd-ı Karamandan" olduğu belirtilmiştir. Yine XVI. yüzyılda ulema biyografileri kaleme almış olan Mahmud b. Süleyman el-Kefevî ile Takiyyüddin b. Abdülkadir et- Temimî de Taşköprizade'den alarak aynı bilgiyi nakletmişlerdir. Hoca Sadeddin Efendi ile XIX. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış olan Şemseddin Sâmî ve Mehmed Süreyyâ gibi müelliflerde Karamanlı olduğu bilgisini tekrarlamışlardır.²⁸

Dursun Fakih, Osman Gazi ile birlikte savaşlara katılmış, gazilere imamlık yaparak manevi destek olmuştur. Karacahisar'ın (bugünEskişehir'in merkez ilçesi merkez bucağına bağlı bir köy olan Karacaşehir'in fethinden sonra Osman Gazi tarafından şehrin kadılığına ve kiliseden çevrilen caminin imamlığına getirilmiştir. Burada onun adına ilk cuma hutbesini okumuştur.²⁹ Bu olay Aşıkpaşazade Tarihinde şöyle anlatılmaktadır; " Karacahisarı aldığı vakit, şehrin evleri boş kaldı. Germiyan ülkesinden ve başka yerlerden pek çok adam gelip Osman Gazi'den ev istediler. Osman Gazi de boş evlerden verdi ve kısa zamanda şehrin evleri sahibini bulup şehir güzelleşti. Sonra kiliseler mescit ve cami yapıldı. Ayrıca pazar kurdu. Nihayet şehrin halkı birleşerek, "Cuma namazı kılalım ve bir de hakim isteyelim." dediler. Orada Tursun Fakih adında halkın saydığı imamlık eden, değerli bildiği bir zat vardı. Bunlar durumu ona bildirdiler. O da gelip Osman Gazi'nin kayınpederi olan Edebalı'ya anlatırken Osman Gazi çıkageldi. Sordu ve maksatlarının ne olduğunu öğrendi. Osman Gazi, "Size ne lazımsa onu öyle yapın." dedi. Tursun Fakih bunun üzerine, "Han'ım! Bu iş için Sultan'dan icazet ve izin gerektir." deyince, Osman Gazi, "Bu şehri ben bizzat kendi kılıcımla aldım, sultanın bunda bir faydası olmadı,ondan niçin izin alayım? Ona sultanlık veren Allah bana da gazayla hanlık verdi. Eğer kastedilen şu sancak ise ben, sancak götürüp kafirlerle uğraşmadım. Sonra o, 'ben Selçuk soyundanım' derse, ben de Gök Alp oğluyum derim.Yok eğer

%C4%B1

²⁷ Bkz. Hasan Aksoy, "Dursun Fakih" TVDİA, İstanbul 1994, 7

²⁸ Bkz. Mehmet Gel, "Kuruluş Devri Osmanlı "Fakı" Zümresinin Tipik Bir Öncüsü Tursun Fakı" OTAM 26/Güz 2009, 96-97

²⁹Bkz. İsmet Çetin, Osmanlı'nın Kuruluş Dönemi Aydın ve Düşünce Dünyası: Tursun Fakih, <http://www.bilgelerzirvesi.org/bildiri/pdf/profdr-ismet-cetin.pdf>

ben bu ülkeye onlardan önce geldim derse, benim dedem Süleyman Şah da ondan önce gelmiştir." dedi. Halk Osman Gazi' den bu haberi işitince kabul ettiler. O anda hakimliği ve hitabeti aziz ve değerli bir zat olan Tursun Fakih' a verdi." ³⁰

Osman Gazi'nin Bilecik'i kayınpederinin idaresine bırakması üzerine Şeyh Edebalı'nın yanında kalan Dursun Fakih, onun vefatı üzerine makamına geçerek fetva işlerini de yürütmüştür. Şeyh Edebalı'den sonra Osmanlı Devleti'nin ikinci müftüsü ve kadısı olmuştur. ³¹Ölüm tarihi hakkında kesin bilgi bulunmamakla birlikte bazı kaynaklarda şeyhinin yerine geçtikten bir müddet sonra vefat ettiğini kaydedilmektedir. Yunus Emre, Aşıkpaşa ve Gülşehri ile çağdaş olan Dursun Fakih ayrıca Osmanlı devrinin ilk şairlerindedir. ³²

Dursun Fakih, yukarıda da vurgulandığı gibi kuruluş döneminin en hareketli zamanlarında yaşamış, ilmi özellikleri ile ön plana çıkmış, yaşadığı dönem dikkate alındığında askeri faaliyetlerde de bulunmuştur. Ona isnat edilen eserlerden Arap ve Fars edebiyatına vakıf olduğu anlaşılmaktadır. Dursun Fakih'e ait olduğu bilinen üç eser bulunmaktadır. Bunlar; *Gazavât-ı Kıssa-ı Mukaffa'*, *Hazret-i Ali Kerremallahu Veche Cengi*, *Gazavât-ı Bahr-ı Umman ve Muhammed Hanefi Cengi*'dir. ³³

Dursun Fakih'in dinî-kahramanlık konulu bu eserleri incelendiğinde kuruluş döneminde halkın ruhunda din ve kahramanlık yolunda etkiler yaratmak, insanın kendine ve başkalarına karşı olan yükümlülüklerini yerine getirmek, güzel huylar edindirmek, maddî güç ile manevî gücün birleşmesini sağlamak, tarih bilgisi ve şuuru kazandırmak amaçlarını hedeflediği görülmektedir. Bu eserlerle yeni oluşmakta olan topluma dinî-ahlakî bilgi, târih bilgisi ve şuuru ile moral verilmektedir. Ahlakî öğütleri hikaye tarzında herkesin anlayacağı bir şekilde veren bu cenknâmeler insanın kendine ve başkalarına karşı olan yükümlülüklerini yerine getirerek, güzel ahlaklı olmayı işleyerek birinci derecede topluma İslâmî bir ahlak sistemini öğretmektedir. Cenknâmelerde olaylar anlatılırken verilen örnekler ve öğütlerle bu ilkelerle birlikte insanî davranış biçimleri de göz önüne serilmektedir.

Kuruluş döneminin eserleri olan Cenknâmeler, ideal insanı işlerken, toplumun örnek insan arayışına cevap vermesi yanında toplumun moral kaynağı olarak da önemli bir fonksiyonu da yerine getirmekte, yeni evrensel Türk medeniyetinde, eski kahramanlık/alpçlık ürünlerini yeni ideoloji ve yeni din ile uyumlu bir çizgiye taşımaktadır. ³⁴

Kumral Abdal (Ö...?); Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna ait menkıbelerde

³⁰Osmanoğullarının Tarihi, 71-72

³¹Kamil Şahin, X/394

³²Bkz. Aksoy; TDVİA, X/8

³³ Bkz. İsmet Çetin, "Tursun Fakih hayatı ve Eserleri"

www.hbvdergisi.gazi.edu.tr/index.php/TKHBVD/article/download/.../35

³⁴Bkz. İsmet Çetin, <http://www.bilgelerzirvesi.org/bildiri/pdf/profdr-ismet-cetin.pdf>

adı geçen Anadolu abdallarından biri. Âşıkpaşazâde, Edebâli'nin Osman Gazi'nin meşhur rüyasını tâbir edip kendisine padişah olacağını müjdelediği zaman yanlarında bulunan Kumral Abdal'ın ondan müjdelik istediğini, Osman Gazi'nin de bu dervişe kılıcını verdiğini nakletmektedir.³⁵ Âşıkpaşazade'de olay şöyle yer almaktadır; "Osman Gazi'nin düşünüyör Şeyh Edebalı, padişahlığı ona ve soyuna müjdeledi. Yanında şeyhin bir de öğrencisi vardı ve adına Derviş Tururoğlu derlerdi. O derviş, "Ey Osman Gazi! Yüce Allah sana padişahlık verdi, bize de şükraneye gerek." dedi. Bunun üzerine Osman Gazi, "Her ne zaman padişah olursam sana bir şehir vereyim." deyince, Derviş, "Şehirden vazgeçtik, bize şu köyçeğiz yeter." Cevabını verdi. Osman Gazi bu isteği kabul etti. Derviş bunun üzerine, "Bize şimdi yazılı bir belge ver." dedi. Osman Gazi de, "Ben yazı yazmasını bilir miyim ki benden yazılı kağıt istersin." dedi. Sonunda Osman Gazi "İşte babamdan ve dedemden kalmış bir kılıcım, bir de maşrapam var. Bunları sana vereyim, elinde bulunsunlar ve bu nişanları saklasınlar. Eğer Hak teala beni bu hizmete kabul edecek olursa, benim soyumdan gelecek kimseler bu alametleri görüp kabul ederler." dedi. Şu zamanda bile o kılıç bu dervişin torunlarındadır. Osman Gazi padişahın neslinden gelenler o kılıcı görünce dervişlere cömertlikle bağışlarda bulunup kılıcın eski kınını tekrar yenilediler."³⁶

İdris-i Bitlisi, Kumral Abdal'ın Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan önce uçlarda yaşayan bir derviş mücahid olduğunu, Ermeni Derbendi'nde rastladığı kırklardan birisinin Osman Gazi'nin başına devlet kuşu konacağını kendisine söylediğini, bu müjdeyi ona bildirdiğini, onun da, kendisine kılıcını ve maşrapasını verdiğini, padişah olunca da Ermeni Derbendi'nde bir zaviye yaptırıp buraya köyler ve tarlalar vakfettiğini bildirmektedir.³⁷

İbn Kemal de, İdrisi Bitlisi gibi Osman Gazi'ye saltanatın Öyükdibi mevkiinde Kumral Abdal tarafından müjdelendiğini anlatır. Gayb ricalinden birileri tarafından işaret aldığı, Osman isimli birinin ortaya çıkacağını, onun savaş ve gaza döneminin geldiğini müjdelediğini haber vermektedir. Devamla Kumral Abdal'ın Öyükdibi'nde dua etmekte olduğu bir seher vaktinde, karşısına melek görümlü cihana hakim olmuş bütün sultanlara hükmeden bir sultanın rüyasına girdiğini, dikkat ettiğinde, bu kişinin Osman Bey olduğunu, daha sonra Osman Bey'in huzuruna giderek gördüğü rüyayı ona anlatarak kendisine saltanat müjdesini verdiğini, bu müjde üzerine Osman Gazi'nin cihat ve fetih faaliyetlerini yoğunlaştırdığını belirtmektedir.³⁸

Kumral Abdal ile Osman Gazi arasında geçtiği iddia edilen bu görüşme

³⁵Bkz. Orhan F. Köprülü, "Abdal Kumral" TDVİA, İstanbul 1988, I/63

³⁶Osmanoğullarının Tarihi, 58-59

³⁷ Bkz. Köprülü, Abdal Kumral

³⁸ Bkz. Levent Sünel, Osmanlı'nın ilk vakfiyesi Bozüyük'te; ama kılıç nerede? BİLECİK HABER - www.haber11.net

Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun dilinden şöyle ifade edilmektedir; “ Kumral Dede bir kere daha gün doğuşu sonrasını düşündü. Bütün işaretleri, olduğunca hatırlamağa çalıştı. Her birini ayrıntılarıyla hayallemesinde hiç büyütmeden bir bir gördü bir daha. Aklı iyice yatınca gözlerinden yüzüne doğru çok güvenmiş bir tebessüm indi; her gün doğumu sonrasında duyduğu doymuşluk, yeni yeni, iliklerine doldu. O bakış, o doluş, o doymuşluk içinde : “ Sakınmasın oğul Osman Bey, sakınmasın ama, Tanrım o gücü arttırsın eksiltmesin; güzel Tanrım bizim himmetimizi gücüne basamak yapmaktan da geri komasın; korkma; padişahlık gücüdür bu dediğim güç, hem de senin damarlarındandır. Oğul Osman Bey kutlu, hem de mutlu olsun derim; hem de muştularım sen padişah olacaksın; cihan senin gibisini bir daha görmeyecek. Gözlerini yummuştu Kumral Dede; yüzünü yummuş saklamıştı, sakalı ağan bulutlar misali kıpır kıpırdı. Yumulu gözleri karanlıkların derinliklerinde; yumulu saklı yüzü karanlıklar perdesinin görünmeyeninde, sakalı bu dünyadaydı. Sesi gittikçe derinlere iniyor, derinliklerin bilinmezliğinde ağır ağır örgüleniyordu. Osman Bey ne yapacağını, nasıl davranacağını bilmiyordu; Kumral Dede'nin susmamasını istiyordu; susarsa dünyanın zevki kalmayacaktı; taşlar taş, ağaçlar ağaç olacaktı yine. Allah'tan ki Kumral Dede'nin sesi daha bir derine indi : “Cihan seni unutmayacak oğul Osman Bey. Unutamaz da. Çünkü sen sadece bir padişah olup kalmayacaksın; cihanın bir eşleri henüz yaratılmamış padişahları da senin neslinden gelecek. Bu güç sende var oğul Osman Bey, bu gücü iyi bil iyi kullan.”³⁹

Kumral Baba zaviyesine ilişkin bir Osmanlı belgesinde de şu ifadeler yer almaktadır; Arz-ı Bendeleridir ki, Sultanönü Sancağında İnönü Nahiyesinde medfun Kumral Baba zaviyesinin evladiyet ve meşrutiyet üzere zaviyedarları bizler saadet-i kiramdan olup müteveffa ceddimiz Kumral Baba'ya merhum Sultan Osman Han tabeserahu hazretleri I(A)şıklar ve Karaağaç ve ? (Kumral olmalıdır) nam karyeleri vakf etmekle cümle tekalifi örfiye ve avarız-ı divaniyyeden muaf ve müsellemler idüb feth-i Hakaniden bu ana gelince avarız ve nezl-i mütekaidin akçesi talebiyle rencide olunmayub ve tasarrufumuzda avarız icabider avarız yoğ iken bu sene avarız mütekaidin akçesi namıyla akçeleri alınup taciz eylediğün i'lam ve rüayayı vakf-ı ol vecihle rencide ve taciz olunmamak üzere emr-i şerif ricasına arz-u hal ederler. Defter hâne-i Âmire'den görüldükde zıkr olunan İn-önü nahiyesine tabi Kumral Baba ve Karaağaç karyelerinin halkı zaviye-i mezbure hizmet eyledikleri ecilden bil-cümle Avarız-ı divaniyyeden ve tekalifi örfiyyeden muaf ve müsellemler olmak üzere kayd olup mevkufattan görüldükde zıkr olunan keremin Karaağaç karyesinin bir hanesi olup I(A)şıklar karyesi zaviyedarı olmağla muaflar olduğu der kenar olunmuştur...üzre emri şerif verilmek babında ferman devletlü sultanım hazretlerininindir.⁴⁰ Bu belgeden, zaviyeye Osman Gazi tarafından üç köyün vakıf bağışlandığı, Kumral Abdal tekke ve zaviyesinin devlet nezdinde önemini koruduğu anlaşılmaktadır.

³⁹ Mustafa Necati Sepetçioğlu, Konak, İstanbul, 1978, 139

⁴⁰Levent Sünel, BİLECİK HABER - www.haber11.net

Kumral Abdal zaviyesine zaviyenin bulunduğu ve Osman Gazi tarafından vakfedilen Kumral Seydi köyü dışında Karaağaç köyünün de vakfedildiği, kayıtlarda bu köyün II. Beyazıt'ın Nişan-ı Hümayununu taşıdığı, bu vakıfların mutasarrıflarının kimler olduğu vakıf kayıtlarında yer almaktadır.⁴¹

Özellikle Bilecik ve çevresinde yaşamış olan ve yeni kurulan devletin oluşmasında, toplumun ahlaki yönden eğitilmesinde ve yerleşilen toprakların vatan olmasında önemli katkıları bulunmuş bu üç isim manevi eğitimciliği kuruluş dönemini anlatan romanlar ile gelecek nesillere aktarılmıştır. Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun Selçuklu Devletinin kuruluşundan başlayarak İstanbul'un fethine kadar olan dönemi anlattığı roman serisinin Konak isimli romanı bu üç ismin manevi aktiviteleri üzerine kurgulanmıştır.

Anadolu'nun vatan olmasında emeği geçmiş bu tebliğde isimlerini verdiğimiz kişiler başta olmak üzere, isimlerini anmamış olduğumuz bütün manevi önderlerimize sonsuz rahmet diliyor, bıraktıkları mirasa sahip çıkabilmeyi bize nasip etmesini Cenab-ı Allah'dan niyaz ediyoruz. Amin

KAYNAKÇA

ABDİZADE Hüseyin Hüsamettin, Amasya Tarihi I-IV, İstanbul 1322-1329

AKSOY, Hasan, "Dursun Fakih" TVDİA, İstanbul 1994

Aşıkpaşazade, Garipname (Haz. Kemal Yavuz), İstanbul 2000

Aşıkpaşazade, Osmanoğullarının Tarihi (Haz.Kemal Yavuz, M.A.Yekta Saraç), İstanbul, 2003

BARKAN, Ömer Lütfi, Kolonizatör Türk Dervişleri, İstanbul Trsz. Hamle Yay

BAYRAM, Mikail, Fatma Bacı ve Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları Teşkilatı), İstanbul 2008 SAMİ, Şemsettin, Kamus'ülA'lam, İstanbul 1306

ÇETİN İsmet, "Tursun Fakı hayatı ve Eserleri" www.hbvdergisi.gazi.edu.tr/index.php/TKHBD/article/download/.../35

ÇETİN, İsmet, <http://www.bilgelerzirvesi.org/bildiri/pdf/profdr-ismet-cetin.pdf>

ÇETİN, İsmet, Osmanlı'nın Kuruluş Dönemi Aydın ve Düşünce Dünyası: Tursun Fakih, <http://www.bilgelerzirvesi.org/bildiri/pdf/profdr-ismet-cetin.pdf>

Edirneli Oruç Bey, Oruçbey Tarihi (sad. Nihal Atsız), İstanbul 1972

⁴¹ Bkz. Turgut 2015, 111,225

GEL, Mehmet, “Kuruluş Devri Osmanlı “Fakı” Zümresinin Tipik Bir Öncüsü Tursun Fakı” OTAM 26/Güz 2009

İBNİ BATTUTA Ebu Abdullah Muhammed, İbni Battuta Seyehatnamesi (çev.A. Sait Aykut), İstanbul 2000, YKY

KAYA, Abdullah, “Anadolu’nun Türk ve İslâm Yurdu Haline Gelmesinde Ahilerin Rolü ve

KEMALOĞLU, Muhammed, “XI-XII. Yüzyıl Türkiye Selçuklu Devletinde Sosyal Zümreler” Gümüşhane Üni. Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, Sayı 4, Haziran 2011

KÖPRÜLÜ, Fuat. Osmanlı Devletinin Kuruluşu, Ankara, 1991, TTK

KÖPRÜLÜ, Orhan F. “Abdal Kumral” TDVİA, İstanbul 1988

NEŞRİ, Mevlana Mehmet, Cihannuma (Haz. Necdet Öztürk), İstanbul 2008,

Önemi”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, c.7, s. 29

SEPETÇİOĞLU, Mustafa Necati Sepetçioğlu, Konak, İstanbul, 1978

SÜNAL, Levent, Osmanlı'nın ilk vakfiyesi Bozüyük'te; ama kılıç nerede? BİLECİK HABER - www.haber11.net

ŞAHİN, İlhan, Ahi Evren, TDVİA I, İstanbul 1988

ŞAHİN, Kamil, “Edebali” TDVİA X, İstanbul 1994

TURAN, Osman, Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi, İstanbul 1979

TURGUT, Vedat, Osmanlı Devletinin Kuruluş Coğrafyasında Vakıflar ve Şehirleşme (16. Yy. Bilecik ve Çevresi), Bilecik, 2015

https://tr.wikisource.org/wiki/%C5%9Eeyh_Edeb%C3%A2li%27nin_Osman_Gazi%27ye_Nasihah%C4%B1